

ФІНАНСИ

УДК 339

*Циганов С.А., доктор економічних наук, професор,
Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ

***Анотація.** Стаття присвячена формуванню основних напрямів розвитку фінансового ринку в умовах глобалізації. Проаналізовано особливості прояву фінансової глобалізації як економічного феномену, її впливу на економіку різних країн та світового господарства в цілому.*

Розширення процесів лібералізації у фінансовій сфері стало важливою умовою розвитку глобалізації, особливою складовою якої виступає фінансова глобалізація. Сучасні умови створення глобального економічного простору визначають характер розвитку світового фінансового ринку. Зростання обсягів міжнародних фінансових потоків впливає на формування ринкового механізму, закони якого реалізуються на світовому рівні. Однак слід враховувати, що об'єктивною закономірністю економічного розвитку є його циклічний характер, що відбувається під впливом різних факторів, які, у свою чергу, впливають на формування відповідних циклів.

Проаналізовано трансформаційні зміни та сучасні тенденції розвитку основних елементів світового фінансового ринку в умовах глобалізації, особливості інтеграції країн у світове фінансове середовище. Досліджено динаміку структурних змін фінансового ринку в умовах циклічного розвитку світового господарства, надано оцінку впливу фінансово-економічних криз на розвиток світового фінансового середовища, обґрунтовано напрями посилення інтеграційної взаємодії національного та світового фінансового ринків.

***Ключові слова:** глобалізаційні процеси, світовий фінансовий ринок, сучасні тенденції розвитку, світова фінансова криза, наслідки, шляхи подолання.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку визначається глобалізацією економічного життя, поглибленням всесвітнього поділу праці, активізацією процесів інтеграції національних економік до світового господарства і світового фінансового ринку. Важливу роль у розвитку фінансової глобалізації відіграє діяльність міжнародних фінансових посередників і, насамперед, транснаціональних банків (ТНБ). Саме вони істотно прискорюють процеси глобалізації, формують глобальні стратегії, характерними рисами яких є об'єднання капіталів, злиття, взаємні придбання активів, створення глобальних маркетингових конкурентних стратегій і систем глобальних кореспондентських відносин і рахунків. У результаті формуються такі великі інтегровані фінансові системи, у порівнянні з якими національні території і держави

починають виступати як другорядні, підлеглі системи.

Саме з цієї точки зору дослідження сучасних тенденцій розвитку світового фінансового ринку та різноманітної діяльності посередників на ньому представляється надзвичайно актуальним. У зв'язку з цим підвищується також актуальність дослідження функціонування фінансових ринків для країн із трансформаційною економікою, і зокрема України, тому що, незважаючи на багато економічних і політичних проблем, українська економіка залишається об'єктом інтересів іноземних компаній і банків, що підтверджуються останніми подіями у вітчизняному фінансовому ринку.

Існуючі дослідження фінансової глобалізації та її впливу на розвиток фінансових ринків в основному орієнтовані на економічно розвинені країни і не враховують специфіку трансформаційних економік.

Метою дослідження є з'ясування сутності фінансової глобалізації як економічного феномена, виявлення існуючих закономірностей її розвитку та впливу на трансформаційні зрушення на фінансових ринках в країнах із різним рівнем розвитку і світовому господарстві в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретична розробка питань фінансової глобалізації є досить динамічною галуззю економічної науки, в якій постійно відбувається критичне переосмислення та вдосконалення попередніх наукових досягнень. Проблеми сучасного розвитку функціонування фінансових ринків в умовах глобалізації досить розроблені, але можливості їх впливу на економіки країн із трансформаційною економікою є менш дослідженими як з погляду теорії, так і з точки зору сучасної практики.

Методологічною основою досліджень у цьому напрямку можуть служити роботи зарубіжних економістів, у яких розглядається широке коло питань, пов'язаних з розвитком фінансових ринків в умовах глобалізації та аналізом інвестиційної політики, що проводиться різними країнами. Зокрема, можна відзначити роботи А. Кудріна [9], Д. Михайлова [13], Х. Мэнвила [15], С. Потапової [18], Дж. Сороса [19], Г. Шинази [23], Ю. Шишкова [24], Ю. Яковця [25] та інших економістів.

Особливостям розвитку національних фінансових ринків в країнах із трансформаційною економікою та перспективам інтеграції їх у світове фінансове середовище приділяється увага у багатьох дослідженнях вітчизняних вчених. Зокрема, варто відзначити роботи О. Барановського [1], О. Білоруса, В. Будкіна, А. Гальчинського [2], О. Дзюблюка [4], В. Козюка [7], З. Луцишина [10], Ю. Макогона [20], В. Міщенко [14], С. Науменкової [16], Н. Стукало [29] та інших.

Проте зазначені проблеми у вітчизняній економічній теорії залишаються недостатньо розробленими. Відсутні праці, в яких би комплексно розглядалися сутність та значення фінансової глобалізації як одного з визначальних чинників розвитку світової економіки.

Виклад основного матеріалу. Об'єктивною ознакою сучасної світової економіки стають інтеграційні процеси між державами. При цьому, на сучасному етапі, найбільш динамічно розвивається саме фінансовий компонент даних процесів, що отримав назву фінансової глобалізації, яка багато в чому визначає напрями економічного розвитку всіх країн світу. Відповідні тенденції у міжнародній економіці створюють умови для докорінних змін у фінансовій діяльності, виникнення нових форм інтеграційних зв'язків, призводять до появи могутніх міжнародних фінансових установ, здатних контролювати величезні обсяги фінансових ресурсів та визначати напрями розвитку окремих країн.

Головним фактором інтеграції окремих фінансових організацій, а згодом і цілих країн у світову фінансову систему стала глобалізація світової економіки, яка сприяла формуванню у господарюючих суб'єктів нової потреби в обслуговуванні зовнішньоекономічної діяльності. Процес глобалізації є багатограним явищем, що проявляється у зростанні тенденцій до формування єдиного, всепланетного ринку товарів, капіталів та послуг, в посиленні взаємозв'язків та взаємозалежності окремих держав, в економічному зближенні та об'єднанні окремих країн у єдиний господарський комплекс [29, с. 28]. На думку експертів Міжнародного валютного фонду, глобалізація являє собою ступінь взаємозв'язку країн через взаємне трансграничне володіння фінансовими активами [6, с. 4]. Таким чином, глобалізація передбачає інтеграцію

країн в усьому світі, зумовлену, перш за все, торговельними та фінансовими потоками, а також рухом робочої сили та інформаційних технологій через міжнародні кордони.

Якісно новим явищем, пов'язаним з процесом глобалізації, є підвищення ролі та прогресуюче зростання фінансових взаємовідносин і операцій. Останнім часом спостерігається набуття фінансовим сектором самостійності, адже фінансові ринки вже не просто обслуговують реальний сектор економіки, а стають самостійною та іноді визначальною її ланкою. Все це супроводжується зростанням взаємозалежності фінансових ринків різних країн, підвищенням цілісності та єдності світового фінансового простору, набуттям світовим фінансовим ринком фактичної незалежності від політики окремих країн світу. Основними факторами, що визначають появу цих явищ, аналогічно з загальними глобалізаційними процесами, є відкриття національних фінансових систем та лібералізація руху капіталу, виникнення потужної інституційної та комунікаційної інфраструктури світового фінансового ринку.

Формування глобальної фінансової архітектури супроводжується стрімким зростанням світових фінансових потоків, різким збільшенням обсягів переливу капіталу між країнами, гігантським розширенням масштабів міжнародних кредитних та фондових ринків. Однак, у сучасних умовах, на фінансових ринках змінилися пріоритети інвесторів: значно розширилося коло приватних інвесторів, зацікавлених у можливості вигідно та достатньо надійно розмістити свої заощадження, а також у можливості інвестувати на світовий фінансовий ринок, незважаючи на фактори ризику. Цьому в значній мірі сприяли чітка та налагоджена система регулювання операцій на фінансовому ринку, забезпечення прав інвесторів та широкі можливості для розміщення коштів. Це, зокрема, банківські вклади, захищені системою гарантій приватних депозитів, інвестицій у пенсійні та страхові фонди, надійність яких гарантована національними законодавчими актами і внутрішніми правилами регулювання діяльності цих інституцій, та, нарешті, самостійна купівля акцій, коли інвестор приймає на себе увесь ризик інвестування. Це стимулювало інвесторів шукати більш вигідні сфери вкладання капіталу. Дана тенденція сприяла зростанню обсягів венчурного капіталу, збільшенню питомої ваги торгів акціями на світовому фінансовому ринку, що вплинуло на зростання як портфельних, так і прямих інвестицій.

У даному контексті також можна говорити про зміну структури цінних паперів, із певними вадами та перевагами тих процесів, що характеризують його розвиток. Перевагою є те, що процеси зростання обсягів інвестицій зазвичай сприяють розвитку як малого, так і великого бізнесу. Разом з тим, вадою даної тенденції є розвиток спекулятивної складової фінансового сектора, яка несе у собі негативні ефекти як для ефективності використання капіталу, так і для стабільності фінансового ринку в цілому. Також, венчурний капітал, як правило, не працює з великими масивами, що є негативним фактором для розвитку великого бізнесу в країні чи регіоні.

Загальний обсяг ринку вторинних цінних паперів наближається до 100 трлн. дол. США, а річний оборот фінансових трансакцій досяг півквартрильйона дол. США. Якщо врахувати, що об'єднаний фонд 23 розвинених країн складає близько 550 млрд. дол. США, то стає очевидним, що навіть за умови погоджених політичних дій могутні держави не зможуть надавати для боротьби зі спекулятивними операціями суми, відповідні оборотам фінансових ринків. Це означає, що реальної сили, здатної протистояти транснаціональному капіталові, на сьогодні у світі не існує. Якщо за допомогою жорсткого фінансового контролю держава могла регулювати національний валютний ринок, то в умовах лібералізації фінансових ринків і пом'якшення валютного контролю транснаціональний капітал одержав можливість при бажанні зруйнувати фінансові ринки практично будь-якої держави [2].

Світова фінансово-економічна криза, яка розпочиналась як іпотечна криза у серпні 2007 р. в США, поступово охопила весь світ і, за твердженням аналітиків, стала другою за величиною після кризи 1929-1933 рр. Світова криза дійшла і до України та вразила не лише фінансовий, а й реальний сектор економіки. Однак, фінансова система і реальна економіка – це єдине ціле. Жодна з країн, зокрема й Україна, не має будь-яких шансів уберегтися від її руйнівних наслідків. Зазначене підкреслює актуальність теми дослідження, оскільки, незважаючи на

те, що економічна криза, що розгортається, є справді світовою, кожна країна змушена буде самостійно долати її наслідки з урахуванням особливостей національної економіки.

Проте не варто сподіватися на те, що ряд заходів державного втручання у фінансову систему можуть забезпечити світову економіку від подальшої ескалації системної кризи. Більшість заходів спрямовані лише на подолання наслідків кризи, тоді як “за кадром” залишаються її витоки. Якою буде руйнівна сила кризи, як довго вона триватиме, на якому витку розвитку економіки опиниться Україна після подолання наслідків кризи у порівнянні з іншими країнами – зазначені питання на сьогодні залишаються без відповіді.

Найбільш вразливими щодо кризи виявилися недерсифіковані економіки, які є критично залежними від притоку іноземного капіталу і зорієнтовані на вкрай вузькі ринки. В таких країнах на один-три товари припадає до 70% експорту, а сам цей експорт дає до 80% обсягу валютних надходжень і 50-70% бюджетних доходів. Криза радикально обвалює котировки на фондових ринках, провокує відтік капіталу, неплатежі і зниження курсів національних валют. Як наслідок, криза виявляється значно глибшою, ніж у країнах звідки кризові явища розповсюдились і відновлення економічного зростання починається значно пізніше, а саме через 12-15 місяців після появи помітних ознак поживлення у провідних економіках західних країн [3].

Різними дослідженнями було доведено, що позитивний зв'язок між фінансовою відкритістю країни та її економічним розвитком може проявитись тільки за умови розвинутого інституційного та правового середовища. Відповідно, в країнах з трансформаційною економікою негативні наслідки інтеграції можуть домінувати над їх позитивними ефектами [4, 5, 22]. Експерти Міжнародного валютного фонду також зазначають, що країнам з слабкою фінансовою системою необхідно вжити заходи по її вдосконаленню до відкриття іноземному капіталу [26, с. 6].

Проте фінансову глобалізацію необхідно розглядати не тільки з точки зору нових інвестиційних можливостей, а й з урахуванням нових загроз для стабільності національних фінансових системи. З'ясовано, що фінансова глобалізація на певному етапі свого розвитку може призводити до підвищення нестабільності функціонування світової фінансової системи. Такі фактори, як лібералізація руху капіталу за умов відсутності ефективної системи їх державного регулювання, короткотерміновість та спекулятивний характер іноземного фінансування, діяльність фінансових інститутів з низьким кредитним рейтингом, слабкість фінансових систем окремих країн формують передумови для виникнення та поширення дестабілізуючих процесів у функціонуванні світової фінансової системи.

На сучасному етапі розвитку однією з найбільш актуальних проблем, що привертає до себе пильну увагу, став розвиток економічної ситуації в країнах Європейського Союзу. В опублікованому на початку 2012 р. Світовим банком новому прогнозі темпів зростання ВВП і світової економіки в якості основних ризиків для глобальної економіки вказані криза в єврозоні та уразливість світової фінансової системи. Головними проблемами, що вимагають нагального вирішення, будуть бюджетні дефіцити, загострення ситуації з державними фінансами в розвинених країнах та проблеми безробіття.

У 2011 р. в центрі державної економічної політики країн-членів ЄС стали питання зростання обсягів бюджетного дефіциту і державного боргу Греції та Італії, Іспанії, Ірландії, Португалії і навіть Франції. У цьому році, за підрахунками аналітиків S&P, європейським корпораціям належить рефінансувати борги приблизно на 1 трлн. дол. США, до 2015 р. – майже на 4 трлн. дол. США, Португалії, Ірландії, Греції та Іспанії – погасити до 2015 р. суверенні борги на 439 млрд. дол. США, Італії – на 779 млрд. дол. США [18].

Прогнозні показники для економіки єврозони, % [27]

Показники	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ВВП	1,5	-0,4	-0,2	1	1,4	1,5
Споживчі ціни	2,7	2,5	1,9	1,5	1,3	1,3
Рівень безробіття (рівень)	10,2	11,4	12,3	12,3	12	11,7
Державний бюджет, % від ВВП	-4,1	-3,3	-2,6	-2,1	-1,7	-1,3
Державний борг, % від ВВП	87,6	91,6	94,5	96,1	97	97,4
Ставка рефінансування Європейського центрального банку	1,2	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8
Обмінний курс (\$ за €)	1,39	1,28	1,27	1,21	1,17	1,17

Причинами посилення фінансової нестабільності у багатьох країнах та поширення кризових явищ стали:

по-перше, порушення Маастрихтських критеріїв. Як відомо, з початку 80-х р. минулого століття вся світова економічна система, по суті, сидить на «кредитній голці». Країнам південної Європи з більш слабкою економікою, таким як Греція, Іспанія, Італія, Португалія, було вигідно брати в борг і нести величезні соціальні зобов'язання, коли цю можливість давали невисока ціна запозичень і сильний євро.

Економія, фінансова дисципліна, життя по засобах перестали сприйматися нормальними умовами формування бюджету. З'явився навіть новий, спеціальний термін для країн з фінансовими проблемами – PIGS, розширений потім для аббревіатури PIIGS. Греції, Португалії, Італії, Ірландії та Іспанії разом необхідно було виплатити в загальній складності 700 млрд. євро у 2013 р. і 400 млрд. євро в 2014 р. [18].

Тим не менш, задовго до кризи на початку 2000-х років країни-члени Євросоюзу і єврозони почали порушувати Маастрихтські критерії, закачувати ліквідність, невинувато збільшуючи запозичення насамперед у системі державних фінансів. Це, в свою чергу, призвело до входження в зону євро країн з дефіцитами державних бюджетів понад 3% ВВП [17]. Так, Греція увійшла до складу євро зони в 2001 р. з дефіцитом державного бюджету в розмірі 4,5% ВВП, наростила його в передкризовому 2007 р. до -6,5%; Італія та Португалія скоротили розмір дефіциту відповідно з -3,1% і 4,1% в 2001 р. до -1,6 і 3,1% у 2007 році. У 2009 р. тільки Фінляндія і Люксембург, а також Данія, Швеція, Естонія не входили в зону євро, залишилися в рамках маастрихтських критеріїв [24];

по-друге, нарощування державних запозичень з метою покриття зростаючих бюджетних дефіцитів. Зниження доходів населення, зростання безробіття, падіння обсягів випуску продукції підприємствами внаслідок рецесії, що призвели, в свою чергу, до різкого звуження оподаткованої бази, а також величезні антикризові уливання призвели до колосальних дефіцитів державних бюджетів. Так, за підсумками 2009-2012 рр. дефіцит державного бюджету, так само як і обсяг боргу збільшився як у ЄС у цілому (з 0.9% ВВП у 2009 р. до 2.4% у 2010, 6.9% у 2011 р.) до 6.6% ВВП в 2010 р., так і в зоні євро (з 0.7% у 2009 р. до 2.1% у 2010 р., 6.4% в 2011 р.) до 6.2% у 2012 р. За підсумками 2012 року найбільш значне зростання дефіциту державного бюджету було зафіксовано в Ірландії (-31,3%, Греції -10,6%, Великобританії -10,3%, Португалії -9,8%, Іспанії -8,3%) [17].

Нарощування бюджетного дефіциту неминуче спричинило нарощування обсягів державного боргу, в тому числі і зовнішнього в усіх країнах ЄС. Так, у грудні 2009 р. державний борг 17 країн-членів єврозони досяг 85,4% ВВП, збільшившись до кінця 2012 р. на 5,6%; в 27 членах Євросоюзу – 80,2% з 74,7% ВВП роком раніше. Вже на початку 2013 року в деяких країнах цей показник досяг критичного рівня – близько 130% ВВП в Греції. У Греції державний борг виріс на 20,3%, склавши 159,1% від ВВП, в Португалії – на 18,9% (110,1% від ВВП), а в Ірландії – на 16,5%, досягнувши позначки в 104,9% від ВВП. Найбільше зростання державного боргу спостерігається в Греції, Португалії та Ірландії. Державний борг в єврозоні в цілому зріс в середньому на 4,2%, в той час як в Євросоюзі – на 3,7% [31].

На початку іпотечної кризи в США вітчизняні вчені активно сперечалися щодо її наслідків

для фінансово-кредитної системи України. Одна група дослідників вважала, що українській фінансово-кредитній системі нічого не загрожує, тому що через нерозвиненість фондового ринку в портфелі вітчизняних банків не потрапили неліквідні іпотечні облігації американських банків [1, 2, 10, 11]. Інша група стверджувала, що частка іноземного капіталу, присутня у вітчизняній банківській системі, є достатньою, щоб слугувати так званим “провідником” усіх фінансових криз Західної Європи [4, 5, 7, 14].

За оцінками МВФ, країни колишнього СРСР найбільше постраждали від кризи. Згідно з даними фонду економіка 12 країн СНД у 2009 р. скоротилась на 5,8%. Експертами прогнозується, що з усіх регіонів глобальної економіки країни СНД зазнають найбільш радикального повороту економічної фортуни в короткий термін. Причина полягає в тому, що економіки країн СНД зазнають втрат внаслідок трьох великих шоків: фінансових потрясінь, які істотно скоротили доступ до зовнішнього фінансування; зниження попиту з боку країн з розвинутою економікою; пов'язаного з цим падіння цін на біржові товари, особливо на енергоресурси. МВФ визнає, що Україна належить до найбільш уражених країн економік регіону. Державний та гарантований державою борг України за підсумками 2013 року становив 584,1 млрд. грн., або 40,5% від ВВП, що на 68,6 млрд. грн. (13,3%) більше, ніж на початку року. Крім того, державний борг становив 480 млрд. грн., або 33,2% від ВВП (з нього 46,5%, або 223 млрд. грн. – зовнішній). Така негативна динаміка є важливим показником погіршення фінансового стану країни і засвідчує необхідність зміни вектору боргової політики [28].

Іншим показником, який являється буфером покриття збитків у періоди фінансових криз, є міжнародні державні резерви, які допомагають згладити кризові явища та стабілізувати ситуацію на валютному ринку. Динаміка цього індикатора є вкрай негативною: так міжнародні резерви України станом на квітень 2014 року впали до показника 2004 року, що складає 14 млрд. дол., і лише завдяки надходженню першого траншу кредиту “stand by” від Міжнародного валютного фонду зросли до 17 мільярдів доларів, таким чином продовживши падіння, яке розпочалося у 2011 році [30].

Сьогодні, враховуючи невизначеність перспектив розвитку світової економіки, важко оцінити перспективи національної економіки, яка глибоко інтегрована у світовий економічний простір, не буде помилкою вважати, що наша економіка перебуває нині у точці функціональної невизначеності і може еволюціонувати до кількох альтернатив. А вони, за великим рахунком, не передбачувані. Нинішня криза не стала для України кризою відбудови. Навпаки вона поглибила протиріччя, що їй передували, конструктивна функція кризи залишилась не реалізованою, що ускладнює економічну ситуацію в країні.

В Україні фінансова криза характеризується насамперед ослабленням зв'язків між найважливішими елементами фінансової системи держави, хронічною незбалансованістю бюджетних доходів і видатків, розбалансованістю грошово-кредитної системи, відсутністю стабільності курсу національної валюти, лавиноподібним зростанням державної заборгованості, нерациональною структурою бюджетних витрат, неоптимальним рівнем податкових вилучень для формування бюджетів усіх рівнів. Економіка України почала дедалі відчувати вторинні наслідки, пов'язані також із світовою фінансовою кризою, а саме: зростання вартості та утруднення отримання зовнішніх запозичень; витік капіталу; зниження попиту на провідних експортних ринках України; наростання негативних очікувань суб'єктів ринку під впливом демонстраційного ефекту світової кризи.

Існує думка про те, що ситуація, коли країна знаходиться в стадії фінансової кризи, є найбільш сприятливою для проведення реформ, оскільки населення країни та інші суб'єкти економічної діяльності усвідомлюють необхідність змін і готові сприйняти їх адекватно. Криза не лише руйнує, а й містить у собі конструктивний потенціал – зосереджується на перспективі, формує передумови утвердження нового. Криза – це не лише великі втрати та випробування, не лише деструктив. Це водночас і прискорення модернізації сучасного світоустрою, підґрунтя для утвердження нового, перспективного.

Однак, у прагненні до позиціонування такого явища, як криза у позитивному світлі, слід не забувати про соціальний аспект. Зростання макроекономічних показників за рахунок стресів

на мікрорівні, пережитих негараздів окремих суб'єктів економічних відносин не можна трактувати однозначно як позитивне явище. Більшість фахівців, які стоять на позиціях позитивного впливу кризи на розвиток економіки країни в цілому в ретроспективі, забувають історичну істину про те, що будь-які негаразди в економіці країни насамперед завдають шкоди найбільш уразливим соціальним прошаркам і найменш захищеним.

У цілому до заходів щодо подолання фінансової кризи і опосередковано кризи у реальному секторі економіки можуть бути віднесені такі відомі дії, як запровадження жорсткого режиму економії щодо витрачання бюджетних коштів, визначення доцільності фінансування деяких соціальних витрат, зменшення обсягів фінансових запозичень для покриття дефіциту Державного бюджету, вдосконалення інструментів залучення до інвестиційної сфери особистих накопичень населення (що дуже складно в сьогоденних умовах); забезпечення фінансової підтримки малого бізнесу й посилення відповідальності суб'єктів господарювання за дотримання вимог податкового законодавства; оптимізація рівня податкових вилучень до бюджету.

Висновки. Таким чином, формування глобального фінансового простору на сучасному етапі зумовлене прискоренням руху міжнародних фінансових потоків у часі і просторі, збільшенням обсягів усіх видів міжнародних трансакцій, зростанням кількості компаній та фінансових груп, що у своїй діяльності виходять за межі національних фінансових систем, а також розвитком сучасних інформаційних технологій. Поступова ліквідація бар'єрів щодо здійснення міжнародних операцій та входження іноземного капіталу в національні фінансові системи, лібералізація руху капіталу, а також пом'якшення антимонопольного законодавства щодо створення фінансових холдингів, гармонізація фінансового нагляду та регулювання фінансової політики різних країн призводять до об'єднання фінансових систем окремих країн і поступове формування єдиного фінансового простору.

Існують різні підходи до визначення сутності фінансової глобалізації і як процесу, і як ідеології, і як ступеню взаємозв'язку між країнами. В найбільш загальному вигляді фінансова глобалізація являє собою об'єктивний процес, що є частиною загальної глобалізації економіки, і передбачає поступове об'єднання національних фінансових ринків у єдиний світовий фінансовий ринок на основі вільного та ефективного руху капіталу між країнами і регіонами, посилення ролі фінансових центрів, масштабності валютних і кредитних операцій.

Фінансова глобалізація є найбільш складним та розвиненим з точки зору інтернаціоналізації процес, пов'язаний одночасно з поглибленням фінансових зв'язків країн, лібералізацією фінансового законодавства, активізацією інвестиційних потоків, створенням потужних фінансових інститутів. Відповідно, глобалізація у фінансовій сфері має об'єктивний характер і проявляється у різних формах.

Список використаної літератури

1. Барановський О.І. Фінансові кризи: передумови, наслідки і шляхи запобігання: монографія / О.І. Барановський. – К.: КНТЕУ, 2009. – 754 с.
2. Глобальні трансформації і стратегії розвитку / За ред. О.Г Білоруса. – К.: Наукова думка, 2008. – 560 с.
3. Гріценко В. Світова фінансова криза: діагностика та нові підходи до виживання на фінансовому ринку / В. Гріценко // Вісник НБУ – 2011. – № 2. – С. 20-26.
4. Дзюблюк О. Розвиток банківського сектора в умовах деформації світового фінансового простору / О. Дзюблюк // Вісник НБУ – 2011. – № 10. – С. 76-83.
5. Зимовець В. Тенденції і наслідки експансії західного фінансового капіталу у Східній Європі / В.Зимовець // Економіка України. – 2006. – №2. – С. 74-83.
6. Исследовательская группа МВФ о финансовой глобализации // БИКИ. – 2007. – №129. – С. 4-6.
7. Козюк В. Глобалізація та макроструктурні імперфекції припливу капіталів / В. Козюк // Банківська справа. – 2010. – № 6. – С. 22-35.
8. Крючкова І.В., Попельнюхов В.В. Вплив фінансово-економічної кризи на інвестиційну

- діяльність в Україні / І.В. Крючкова, В.В. Попельнюхов // *Фінанси України*. – 2010. – № 8. – С. 15-21.
9. Кудрин А. Мировой финансовый кризис и его влияние на Россию / А. Кудрин // *Вопросы экономики*. – 2009. – № 1. – С. 9-27.
10. Луцишин З. Асиметрія та парадокс фінансової глобалізації / З.Луцишин // *Міжнародна економічна політика*. – 2009. – № 8-9. – С.35-42.
11. Мазуренко В.І. Світові фінансові кризи та національна економічна безпека: теорія і методологія: монографія / В.І. Мазуренко. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2007. – 511 с.
12. *Мировая экономика: глобальные тенденции за 100 лет* / Под ред. И.С. Королева. М.: Наука, 2003. – 478 с.
13. Михайлов Д.М. Мировой финансовый рынок: тенденции развития и инструменты: монография / Д.М. Михайлов. – М.: Экзамен, 2000. – 768 с.
14. Міщенко В. Особливості посткризового реформування фінансового сектора України / В. Міщенко // *Фінанси України*. – 2010. – № 10. – С. 3-11.
15. Мэнвил Х.Д. Международные финансы / Х. Д. Мэнвил. – М.: Наука, 1996. – 368 с.
16. Науменкова С.В., Міщенко С.В. Розвиток фінансового сектора України в умовах формування нової фінансової архітектури: монографія / С.В. Науменкова, С.В. Міщенко. – К.: УБС, ЦНД НБУ, 2009. – 384 с.
17. *Перспективы развития мировой экономики: Подъем, риск и перебалансирование*. – Международный валютный фонд, 2010. – 268 с.
18. Потапова С. Долговой кризис в ЕС / С. Потапова // «Мировое и национальное хозяйство». 2012. – №1 (20). – С. 34-40.
19. Сорос Д. Мировой экономический кризис и его значение. Новая парадигма финансовых рынков: Монография / Д. Сорос. Пер. с англ. Кристофа Вагнера. – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2010. – 272 с.
20. Трансформація світового ринку капіталу в умовах транснаціоналізації: [Монографія] / [Ю.В. Макогон, Т. В. Орехова, К. В. Лисенко; За ред. Ю.В. Макогона]. – Донецьк: ДонНУ, 2006. – 248 с.
21. Центрально-Восточная Европа во второй половине XX века. В 3-х т. – Т. № 1. Трансформации 90-х годов. – Ч. 1. – М.: Наука, 2006. – 346 с.
22. Циганов С.А. Генезис банківських систем у трансформаційних економіках: структурно-функціональний аналіз: Монографія / С.А. Циганов. – К.: Академпрес, 2006. – 412 с.
23. Шинази Г.Дж. Сохранение финансовой стабильности / Г. Дж. Шинази. – МВФ: Управление внешних связей, 2005. – 127 с.
24. Шишков Ю.В. Перспективы глобализации /Ю.В. Шишков // *Мировая экономика. Прогноз до 2020 г.* – М.: Наука, 2007. – 256 с.
25. Яковец Ю.В. Глобальные экономические трансформации XXI века: Монография / Ю.В. Яковец. – М.: Экономика, 2011. – 450 с.
26. Bayraktar N. Foreign Bank Entry, Performance of Domestic Banks and the Sequence of Financial Liberalization / N. Bayraktar, Y.Wang // *World Bank Working Paper*. – 2004. – № 3416. – 240 p.
27. Ernst & Young Eurozone Forecast: Outlook for financial services Winter edition 2012/13. – 2013. – 120 p.
28. Сайт аналітичної і фінансової інформації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.finance.com.ua>.
29. Стукало Н. Оцінювання стану розвитку фінансової глобалізації: особливості для України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kneu.kiev.ua/journal/ukr/article/2006_1_Stukalo_ukr.pdf
30. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
31. Eurostat news release euro indicators 12/2013 - 23 January 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/2-23012013-AP/EN/2-23012013-AP-EN.PDF

INFLUENCE OF GLOBALIZATION OF GLOBAL ECONOMY ON DEVELOPMENT ON FINANCIAL MARKET

Abstract. *This article consecrates on formation basic directions of development of financial markets in the age of globalization. It was analyzed special aspects of performance of globalization as an economic phenomenon, its influence on economic in different countries and world economy in whole.*

Liberalization of financial markets became an important condition for development of globalization; financial globalization is a specific element of it. At the same time current conditions of development on global economic market determine the nature of evolution on world financial market. Increasing the scale of international financial flow affects on formation of market mechanism and its rules realized on global level. However, the consideration must be given to item, that objective laws of economic development is its cyclicity, which is going under presser of number of factors, which in its turn affect on formation of appropriate cycle.

It was analyzed current trends, special shifts and development of basic elements of world financial market in terms of globalization, specificity of integration countries to the world financial market. Investigated the dynamics of structural shifts of financial market in terms of cyclicity of world economy development, provided an impact assessment of economic and financial crises on development world financial market, proved the directions of strengthening international cooperation of national and world financial markets.

Keywords: *globalization phenomenon, world financial market, current tendency of development, world economic crises, residual effect, the way of negotiation .*

References

1. Baranovsky O.I. The Financial crises: pre-conditions, consequences and ways of prevention: monograph / by O.I. Baranovsky. – K.: KNTEU, 2009. – 754 p.
2. Global transformations and strategies of development / by red. O.G. Belorus. – K.: Naukova dumka, 2008. – 560 p.
3. Gricenko V. The World financial crisis: diagnostics and new going near a survival at the financial market / by V. Gricenko // Visnyk NBU. – 2011. – № 2. – P. 20-26.
4. Dzubluk O. Development of the bank sector in the conditions of deformation of outer financial space / by O. Dzubluk // Visnyk NBU. – 2011. – № 10. – P. 76-83.
5. Zimovets V. Tendencies and consequences of expansion of western financial capital in Eastern Europe / by V. Zimovets // Economy of Ukraine. – 2006. – №2. – P. 74-83.
6. Research of group IMF oh of financial globalization //of BIKI. – 2007. – №129. – P. 4-6.
7. Kozuk V. Globalization and macrostructural imperfections of wave of capitals / by V. Kozuk // Bankivska sprava. – 2010. – № 6. – P. 22-35.
8. Kruchkova I.V., Popelnuhov V.V. Influence of financial-economic crisis on investment activity in Ukraine / by I.V. Kruchkova, V.V. Popelnuhov // Finances of Ukraine. – 2010. – № 8. – P. 15-21.
9. Kudryn A. the World financial crisis of and ego of influence on Russia / by A. Kudrin // Questions of economy. – 2009. – № 1. – P. 9-27.
10. Lutsyshyn Z.. Asymmetry and paradox of financial globalization / by Z. Lutsyshyn // The International economic policy.– 2009. –№ 8-9. – P. 35-42.
11. Mazurenko V.I. the World financial crises and national economic security: theory and methodology: monograph / by V.I. Mazurenko. – K.: The «Kyiv university», 2007. – 511 p.
12. World economy: global tendencies of the 100 years / by red. I.S. Koroleva. – M.: Nauka, 2003. – 478 p.

13. Mihaylov D.M. The World financial market: trends of development and instruments: monograph / by D.M. Mihaylov. – M.: Examen, 2000. – 768 p.
14. Michenko V.I. Features of post-crisis reformation financial to the sector of Ukraine / by V.I. Michenko // Finances of Ukraine. – 2010. – № 10. – P. 3-11.
15. Menvil H.D. International finances / by H.D. Menvil. – M.: Nauka, 1996. – 368 p.
16. Naumenkova S.V., Michenko S.V. Development of the financial sector of Ukraine in the conditions of forming of new financial architecture : monograph / by S.V. Naumenkova, S.V. Michenko. – K.: Banking University, Centre of research of NBU, 2009. – 384 p.
17. Prospects of development of world economy: Getting up, risk of and restart. – IMF, 2010. – 268 p.
18. Potapova S. Promissory to crises in EC/ by S. Potapova // «World of and national economy». – 2012. – №1(20). – P. 34-40.
19. Soros G. is the World economic crisis of and ego of value. New paradigm of financial markets: /Monograph / by G. Soros. Trudged. with the eng of Kristof Wagner. – M.: god Send, Ivanov and Ferber, 2010. – 272 p.
20. Transformation of world market of capital in the conditions of transnacionalization: [Monograph] / [by Makogon U.V., Orehova T. V., Lysenko K. V. By red. Makogon U.V.]. it is Donetsk: DonNU, 2006. – 248 p.
21. Centrally-east Europe is in the second half of of XX of of century. In 3 p. - P. 1.Transformations of 90 th. – M.: Nauka, 2006. – 346 p.
22. Tsyganov S.A. Genesis of the banking systems in transformation economies: structural-functional analysis: monograph / by S.A.Tsyganov. – K.: Akadempres, 2006. – 412 p.
23. Shinazi G. Dg. Maintenance of financial stability / by G.Dg. Shinazi. IMF: Management of external connections, 2005. – 127 p.
24. Shishkov Y.V. Prospects of globalization / by Y.V. Shishkov // The World economy. A prognosis to 2020. – M.: Nauka, 2007. – 256 p.
25. Yakovets Y.V. Global economic transformations of XXI century: monograph / by Y.V. Yakovets. – M.: Ekonomika, 2011. – 450 p.
26. Bayraktar N. Foreign Bank Entry. Performance of Domestic Banks and the Sequence of Financial Liberalization / N. Bayraktar, Y.Wang // World Bank Working Paper. – 2004. – № 3416. – 240 p.
27. Ernst & Young Eurozone Forecast: Outlook for financial services Winter edition 2012/13. – 2013. – 120 p.
28. Site of analytical and financial information [Electronic resource]: is access Mode: <http://www.finance.com.ua>.
29. Stukalo N. Evaluation of development of financial globalization status: features for Ukraine [Electronic resource]. it is access Mode: http://kneu.kiev.ua/journal/ukr/article/2006_1_Stukalo_of_ukr.pdf
30. Official site of the National bank of Ukraine [Electronic resource]: is access Mode: <http://www.bank.gov.ua>.
31. Eurostat news release euro indicators 12/2013 – 23 January 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/2-23012013-AP/EN/2-23012013-AP-EN.PDF.

Цыганов С.А., доктор экономических наук, профессор,
Институт международных отношений
Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ МИРОВОЙ ЭКОНОМИКИ НА РАЗВИТИЕ ФИНАНСОВОГО РЫНКА

Аннотация. Статья посвящена формированию основных направлений развития финансового рынка в условиях глобализации. Проанализированы особенности проявления финансовой глобализации как экономического феномена, ее влияние на экономику различных стран и мирового хозяйства в целом.

Расширение процессов либерализации в финансовой сфере стало важным условием развития глобализации, в качестве особенной составляющей которой выступает финансовая глобализация. Современные условия формирования глобального экономического пространства определяют характер развития мирового финансового рынка. Рост объемов международных финансовых потоков влияет на формирование рыночного механизма, законы которого реализуются на мировом уровне. Однако следует учитывать, что объективной закономерностью экономического развития является его циклический характер, формирующийся под воздействием различных факторов, которые, в свою очередь, влияют на образование соответствующих циклов.

Проанализированы трансформационные изменения и современные тенденции развития основных элементов мирового финансового рынка в условиях глобализации, особенности интеграции стран в мировую финансовую среду. Исследована динамика структурных изменений финансового рынка в условиях циклического развития мирового хозяйства, представлена оценка влияния финансово-экономических кризисов на развитие мировой финансовой среды, обоснованы направления усиления интеграционного взаимодействия национального и мирового финансового рынков.

Ключевые слова: процессы глобализации, мировой финансовый рынок, современные тенденции развития, мировой финансовый кризис, последствия, пути преодоления.